Invasiva arter (växter) – bekämpningsplan för Dorotea kommun

Dorotea samhälle

Text och bilder: Jörgen Sikström, Miljöenheten

Bakgrund
Invasiva främmande växtarter har med hjälp av människor etablerat sig i nya miljöer där de har fått en stor spridningskraft. Arterna utgör idag stora problem för samhället, bland annat sett till miljön, infrastruktur, jordbruk och hälsa. Exempelvis har invasiva växtarter en omfattande påverkan på den biologiska mångfalden då de genom sin spridningskraft trycker undan och konkurrerar ut våra inhemska arter. När en invasiv främmande växtart väl har etablerat sig i ett område kan det därför krävas omfattande insatser för att bekämpa denna.

Dorotea kommun har tagit initiativ till att ta fram en plan hur de invasiva arter av växter som finns inom Dorotea samhälle ska kunna bekämpas. Denna plan tas fram i form av ett LONA – projekt där markerna i samhället inventeras och åtgärdsförslag upprättas.

Kommunen har än så länge inom samhället bara en växt som finns med i EU - listan över invasiva arter och det är Tromsöloka som växer på en privat tomt samt på ett begränsat område inom kommunal mark.

Den lokaliseringen av Tromsöloka som ligger på kommunal mark (Bergvattnet 12:1) har kommunen under flera år försökt utrota på olika sätt och under 2023 har endast någon planta av Tromsöloka vuxit på platsen. Åtgärder som vidtagits under åren har varit att 2021 utfördes rotklippning med hjälp av en traktor med monterad gripskopa där rötter klipptes av under rotsvålen och därefter gjordes ett försök att vattna området med ättika. Under 2022 hade beståndet minskat med 75 % och på kvarvarande bestånd provades att stamfylla lokorna med ättika. Under 2023 kom det upp några plantor som avlägsnades tidigt av kommunens tekniska enhet.

Den art som det finns mycket av i samhället är lupiner som mestadels finns efter vägar, områden kring industriområden och ängar inom kommunen. Den arten tenderar att öka för varje år.

Blomsterlupin är en populär trädgårdsväxt från Nordamerika som är mycket spridd över landet. Blomsterlupinen omfattas idag inte av den lagstiftning som rör invasiva främmande arter men eftersom den är mycket invasiv rekommenderar Naturvårdsverket att man avstår från att plantera den och försöker förhindra att den sprider sig om man har den på sin mark.

Blomsterlupinen är upptagen till förslag för den nationella listan, vilken just nu ligger för beslut hos regeringen. Samma regler som för de EU-listade kommer då att gälla. Eventuellt kommer hanteringsprogram skrivas för vissa av arterna.

Blomsterlupin utgör ett hot mot biologisk mångfald då den konkurrerar ut växter i de miljöer som den trivs i och på sikt kan lupinen påverka vegetationen där den etablerar sig på grund av sin förmåga att binda kväve och därmed gödsla marken. Exempelvis kan tillskottet på kväve göra att ängsblommor ersätts av mer kväveanpassade växter.

Blomsterlupinen hotar även andra växter genom att de lockar till sig pollinerare som hellre besöker blomsterlupin än inhemska blommor. Blomsterlupinen innehåller alkaloider som kan vara giftiga för får och nötkreatur samt den kan även vara allergiframkallande för människor.

Lagstiftning
Enligt EU-förordning nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 *om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter* är det förbjudet att sprida invasiva främmande arter. De invasiva främmande arter som är listade i EU-förordningen får inte importeras, säljas, odlas, födas upp, transporteras, användas, bytas, släppas ut och/eller hållas levande.

Den som äger en fastighet har ansvar att bekämpa om det finns EU-listade invasiva främmande arter på den egna fastigheten. Landlevande ryggradsdjur och vattensköldpaddor är undantagna. Ansvaret gäller för alla som äger fastigheter.

Enligt 8 kap. 3 § miljöbalken står att de bestämmelser om invasiva främmande arter som finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter gäller i Sverige. Den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta om och vidta sådana åtgärder som avses i artiklarna 17-20 i förordning (EU) nr 1143/2014 och som behövs för att förebygga introduktion och spridning av invasiva främmande arter och för att minimera, mildra och avhjälpa sådana arters negativa effekter på den biologiska mångfalden. *Lag (2018:1427).*

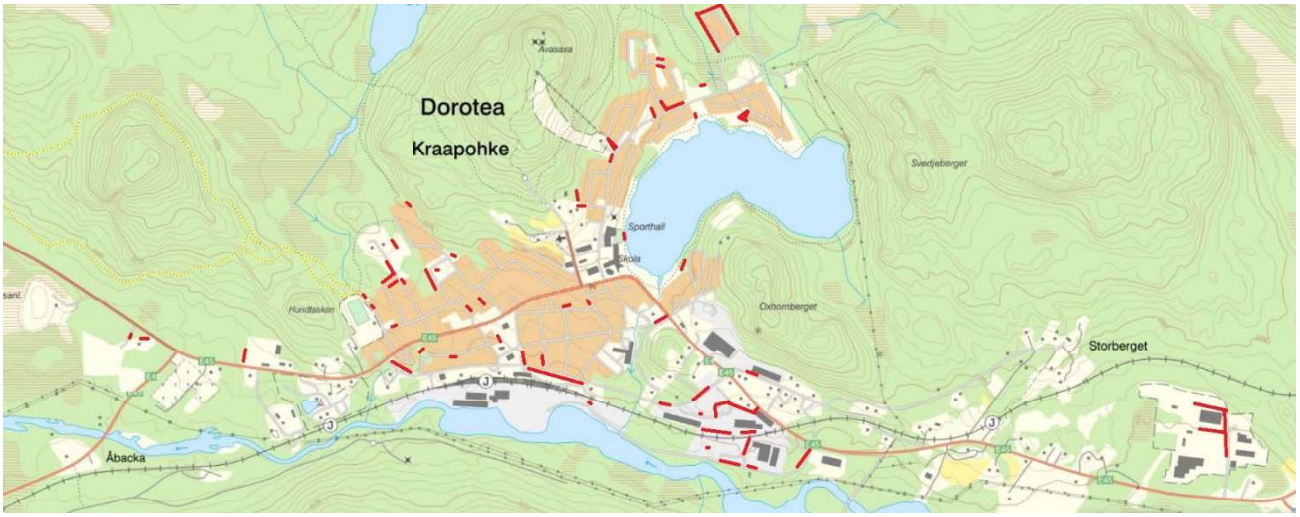
Av 7 § förordning (2018:1939) om invasiva främmande arter framgår att bestämmelser om förbud som avser invasiva främmande arter i unionsförteckningen finns i artikel 7.1 i förordning (EU) nr 1143/2014.

Av art. 7.1 EUs förordning nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter framgår att Invasiva främmande arter av unionsbetydelse inte avsiktligt får

- föras in på unionens territorium, inklusive transiteras under tullövervakning,
- hållas, inte heller i sluten förvaring,
- födas upp, inte heller i sluten förvaring,
- transporteras till, från eller inom unionen, utom för transport av arter till anläggningar isamband med utrotning,
- släppas ut på marknaden,
- användas eller utbytas,
- tillåtas reproducera sig, växa eller odlas, inte heller i sluten förvaring, eller
- släppas ut i miljön.

Inventering Lupiner under sommaren 2023
Kommunens plan var att med hjälp av drönare inventera stora områden från luften men det visade sig att det var svårt i grönskan att kunna utskilja lupinerna från annan växtlighet så inventeringen sköttes från marken.

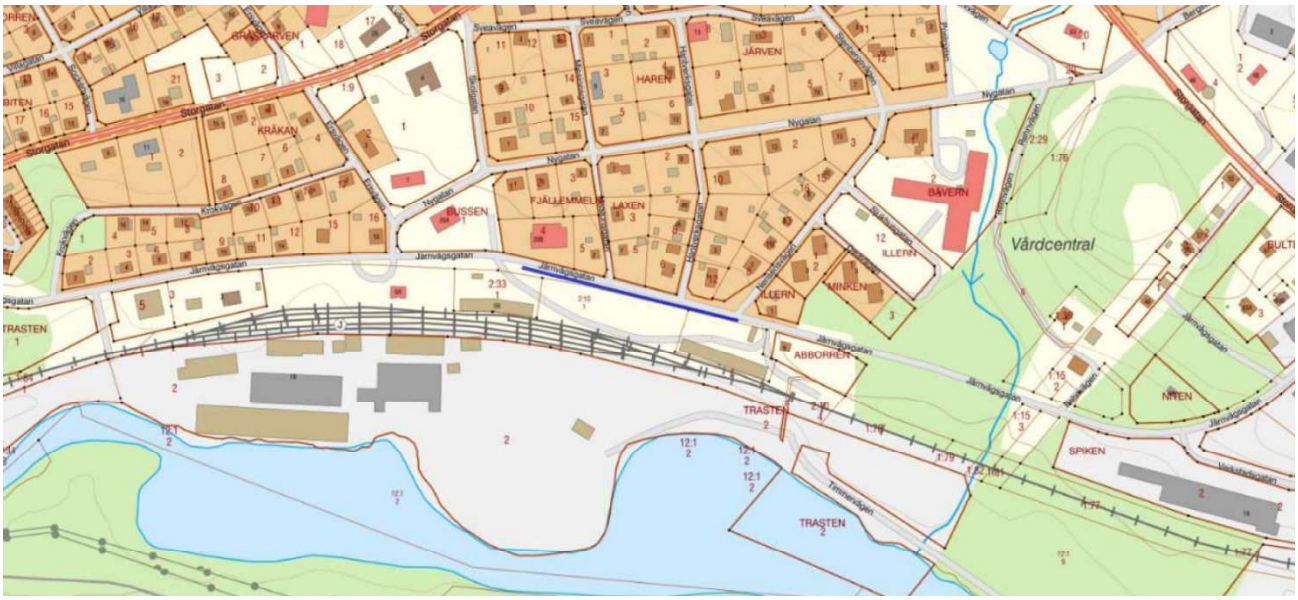
Inventeringsresultatet visar att lupiner på kommunens mark främst finns i närområdet till vägar och ute på ängsmark samt i närområdet kring de industriområden som finns i kommunen. På kartan nedan

syns förekomster (röda markeringar) av lupiner inom samhället på kommunal mark. Mindre förekomster har sannolikt missats i inventeringen men bedömningen är att inventeringen har god täckning.

Utöver kommunens mark så finns det bestånd på privat mark inom kommunen.

Inventering Tromsöloka under sommaren 2023
Lokaliseringen (blått streck) av Tromsöloka visas på kartan nedan. Under 2023 har endast ett fåtal plantor kommit upp vilka kommunens tekniska enhet avlägsnade tidigt. När inventeringen pågick

under senare delen av juni samt i början av augusti fanns ingen Tromsöloka på platsen.

Åtgärder för att minska/utrota Blomsterlupiner
Kommunen kommer under kommande år försöka reducera och i bästa fall utrota Blomsterlupiner inom samhället genom följande åtgärder:

- Klippa vägkanter innan lupinerna hunnit utveckla fröer. Antingen slår man vid flera gånger innan blomman hinner utvecklas eller så slår man när blommorna hunnit utvecklas och då måste man ta vara på klippet som skickas till förbränning. Kommunen har anställda ungdomar som sommarjobbar och de kan reducera de lupiner som inte nås av maskiner som klipper vägkanter. Sommarjobben är dock endast under två veckor så för att hålla tillbaks/reducera lupinerna måste kommunen försöka få allmänheten hjälpa till även på kommunens fastigheter som gränsar mot privata. Exempelvis kan kommunen erbjuda upphämtning av lupinavfall.
- Informera allmänhet om hur bekämpning av Blomsterlupiner går till och uppmana att lupiner på egna tomter bekämpas. Genom att klippa eller med trimmer slå lupiner innan blomning (utmattning) kan lupiner reduceras/utrotas. Innan blomning kan man lämna växtavfallet på marken. Ett annat sätt är att gräva bort lupiner med intakta rötter. Vid grävning eller om lupinerna gått i blom lämnas växtavfallet till förbränning. Detta måste göras 2 -3 gånger per säsong och i 3-8 år. Information sker lämpligen genom hemsida, sociala medier och Doroteaaktuellt.
- Involvera skolan gällande bekämpning av lupiner.

- Anordna en dag (årligen) då kommunen ber allmänheten att hjälpa till att slå, gräva eller rycka upp lupiner som sedan kommunen hämtar och sedan skickar till förbränning. Denna dag kan kanske samordnas med den ”Stora lupinbekämpardagen” som går av stapeln den 6 juni.
- Informera allmänhet gällande invasiva arter och hur de rapporterar fynd i artportalen.
- Samordning bör ske med Trafikverket så att även de uppmanas att reducera lupiner genom att klippa vägkanter vid rätt tid och vid vägomläggningar gräva bort lupinjord.
- Kommunen som myndighet gällande planer, bygglov, marklov, tillsyn verkar för att inte lupiner eller andra invasiva arter sprids. I kontakt med entreprenörer påpeka att rena massor skall användas.

Åtgärder för att utrota Tromsöloka
Kommunen kommer årligen att kontrollera och bekämpa Tromsöloka på känd lokal. Är det bara någon planta så kommer den att avlägsnas och växer det upp fler så kommer i första hand bekämpning ske genom att rötter klipptes av under rotsvålen.

Viktigt att tänka på vid hantering av Tromsöloka är att använda skyddskläder som täcker hud och ögon. Det bör även finnas en ögondusch vid bekämpningsplatsen om olyckan skulle vara framme. Undvik redskap som medför stänk av växtsaft. Redskap som används ska sköljas noggrant på plats efter användning för att ta bort växtdelar och växtsaft. Även torkad växtsaft är giftig.

Övriga kommunala fastigheter
Kommunen äger mark i de flesta byar och där har ingen inventering utförts, dock kan ett liknande upplägg utföras på dessa marker i de fall det finns invasiva arter inom fastigheterna.

Under 2022 inventerade länsstyrelsen fjällen gällande lupiner och eftersom det är en så känslig miljö bör fjället hållas lupinfritt. Viktigt att komma ihåg vid kontakter med väghållare, markägare, detaljplaneägare etc. Förekomsterna enligt inventeringen finns på artportalen.